

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 13/2018

25.9.2018

UUODEN 2019 TALOUSARVION VALMISTELUN PERUSTEITA

Talouden nykytila

Talouden kehitys Suomessa on ollut alavireistä vuodesta 2009 alkaen, mutta kansantalouden tuotanto alkoi kasvaa vuonna 2015 ja viimeisen vuoden aikana kasvu on ollut keskimäärin 2,4 prosenttia. Valtiovarainministeriön syyskuisen ennusteen mukaan suhdannehuippu saavutettaisiin tänä vuonna, jolloin bkt kasvaisi kolme prosenttia. Tulevina vuosina kasvu ei olisi enää yhtä suurta.

Vuonna 2017 seurakuntien talous kokonaisuutena parani. Tilanne on kuitenkin kaksijakoinen: suurehko joukko seurakuntia on kyennyt parantamaan tilannettaan ja talous on ylijäämäinen, mutta osalla seurakunnista tilanne kehittyy entistäkin huonompaan suuntaan. Kirkollisverotulojen yhteissumma aleni 11 miljoonalla eurolla. Verotulojen kehityksessäkin kahtiajako näkyy mm. siten, että 138 seurakuntataloudella verotuotto kasvoi ja 141:llä väheni.

Kirkollisveron tilityksissä saavutettiin korkein määrä vuonna 2009 (v. 2017 rahanarvossa). Siitä lähtien vuoteen 2017 mennessä kirkollisverojen määrä on laskenut noin 7,5 prosenttia, eli keskimäärin vajaan prosentin vuodessa. Vuoden 2018 kirkollisverotulojen odotetaan hieman kasvavan työllisyyden parane- misesta ja palkankorotuksista johtuen. Valtionrahoituksen määrä pysyi entisellään.

Ennusteita vuodelle 2019

Suuri osa talousennusteista on päivitetty syyskuussa. Niiden mukaan kokonaistuotannon kasvuennus- tetta kuluvalla vuodelle on korotettu ja se on keskimäärin lähes kolmessa prosentissa. Sen sijaan vuoden 2019 ja 2020 kasvuennustuksia on alennettu. Vuonna 2019 talous kasvaisi noin kaksi prosenttia ja vuonna 2020 noin 1,5 prosenttia.

Inflaation odotetaan olevan vuonna 2019 noin 1,5 prosenttia. Ennusteiden hajonta on melko suuri; 1,0– 2,0 prosenttia. Vuonna 2020 kuluttajahinnat nousisivat vain hieman enemmän – 1,6 prosenttia. Inflaatio pysyisi lähivuosina edelleen alhaisella tasolla.

Ansioihin odotetaan kasvua. Vuonna 2019 ansiotasoa kasvaisi 2,4 prosenttia ja vuonna 2020 kasvu olisi 2,7 prosenttia. Näitä ennusteita on korotettu viime keväästä.

Työttömien määrän odotetaan laskevan, eli työttömyysaste olisi 7,3 prosenttia vuonna 2019 ja 7,2 pro- senttia vuonna 2020. Nämäkin ennusteet ovat muuttuneet parempaan suuntaan.

Sakastissa ylläpidetään talousennusteiden yhdistelmätaulukkoa, jota päivitetään sitä mukaa kun uusia ennusteita julkaistaan (sakasti.evl.fi/ennusteita).

Kirkollisvero ja jäsenmäärän kehitys

Kirkollisveron määrään vaikuttavat talouden yleisen kehityksen lisäksi veroperustemuutokset, työllisyystilanne, kirkollisveroprosentin suurus, seurakunnan jäsenten ansiotulojen määrä ja ansiotuloja saavien lukumäärä. Valtion talousarvioesityksen mukaan ansiotulojen verotukseen on tulossa joitakin pienenköjä veronkevennyksiä, joiden vaikutus verotuloihin on noin prosentin luokkaa.

Seurakuntien talousjohdon työn tukemisen projektin yhteydessä on tilattu seurakuntakohtaiset veroenusteet. Nämä toimitetaan seurakuntiin syksyn aikana hiippakunnittain järjestettyjen info- ja tiedonkeruutilaisuuksien yhteydessä. Laskelmat perustuvat kuntakohtaisiin väestö- ja ansioennusteisiin. Lisäksi laskelmissa on huomioitu jokaisen seurakuntatalouden kirkkoonkuulumisaste ja sen kehitys.

Keskimäärin vuonna 2019 kirkollisverojen odotetaan kasvavan noin neljä prosenttia. Seurakuntatalouskohtaiset erot ovat tosin erittäin suuria. Osalla seurakuntatalouksista kirkollisveron odotetaan kasvavan jopa yli viisi prosenttia, mutta osalla verokertymä vähenee vuodesta 2018.

Seurakunnat voivat myös arvioida kirkollisveron kehitystä käyttämällä hyväkseen Verohallinnon tilastotietokantaa (vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Vero/). Sieltä voi muun muassa poimia oman seurakunnan jäsenten ansiotulo- ja verotiedot eri luokitteluilla. Palvelussa on tällä hetkellä tiedot verovuosilta 2014–2016. Verovuoden 2017 tiedot ilmestyvät tietokantaan joulukuun alkupäiviin mennessä.

Lisäksi seurakuntatalous voi edelleenkin tilata Kuntaliitosta Tuija Valkeiselta, Benjamin Strandbergilta tai Jukka Hakolalta (sähköpostitse etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi) kuntakohtaisen ennustekehikon, jota voi käyttää tukena oman seurakunnan kirkollisveron ennustamiseen. Verotuloennustekehikon hinta on 223,20 euroa (sis. alv)/vuosi. Tilaus käsittää vähintään kaksi ennustekehikkoa vuodessa.

Valtionrahoitus

Laki valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin tuli voimaan vuoden 2016 alussa, ja samalla luovuttiin seurakuntien yhteisövero-osuudesta. Lain mukaan seurakunnille lailla annettuja yhteiskunnallisia tehtäviä korvataan valtion talousarviosta maksettavalla 114 miljoonan euron suuruisella rahoituksella. Korvattavia tehtäviä ovat hautaustoimi, väestökirjanpito- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito.

Hallituksen talousarvioehdotuksessa vuodeksi 2019 evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin on varattu 114 miljoonan euron määräraha. Rahoitus maksetaan Kirkon keskusrahastolle. Rahoituslakiin on kirjattu, että valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain kuluttajahintaindeksin mukaisesti. Indeksikorotus on kuitenkin toistaiseksi jäädytetty.

Keskusrahaston saaman valtionrahoituksen jakotapaan esitetään muutosta. 114 miljoonan euron valtionrahoituksesta 105 miljoonaa euroa (nyt 107 milj.) jaetaan seurakunnille euroa/kunnan asukas -jako- perusteen mukaan, seitsemän miljoonaa euroa (nyt viisi milj.) myönnetään seurakunnille avustuksina kulttuurihistoriallisten rakennusten korjaushankkeisiin ja kaksi miljoonaa euroa käytetään Kirjurin ylläpito- ja kehitystyöhön. Lopullisen päätöksen asiasta tekee kirkolliskokous marraskuussa.

Yleiskirjeen liitteenä on taulukko seurakuntatalouksille tilitettävistä rahasummista. Maksut toteutuvat taulukon mukaisesti, mikäli kirkolliskokous marraskuussa hyväksyy kirkkohallituksen esityksen. Tilitys tapahtuu kuukausittain 12 erässä.

Rahoituslain neljännessä pykälässä säädetään, että Kirkon keskusrahaston tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle sen määräämät, laissa tarkoitettujen tehtävien kustannusten seurantaan varten tarvittavat tiedot. Kirkon keskusrahasto käyttää tietojen toimittamiseen seurakuntien taloustilastoista johdettuja yhteenlaskettuja kustannustietoja. Seurakunnissa tulee edelleen tarkasti noudattaa kirkkohallituksen ohjetta kustannusten kohdentamisesta kirjanpidossa. Tilintarkastajia muistutetaan tarkastamaan, onko seurakunta kirjannut ja ilmoittanut kustannukset ohjeiden mukaisesti.

Valtionrahoitus merkitään talousarvioon ja kirjataan seurakuntatalouden kirjanpidossa toimintakatteen jälkeen tilille *511000 Valtionrahoitus*.

Maksut kirkon keskushallinnolle

Kirkon keskusrahastomaksu

Laskennallisen kirkollisveron perusteella määräytyvän Kirkon keskusrahaston perusmaksu aleni vuodeksi 2018 yhdellä prosenttiyksiköllä 6,5 prosenttiin. Tuleville vuosille maksuun ei ole odotettavissa muutosta.

Seurakunnan laskennallinen kirkollisvero lasketaan jakamalla seurakunnan verovuoden 2017 kirkollisverotuotto seurakunnan kirkollisveroprosentilla. Seurakuntakohtaiset verovuoden 2017 kirkollisverotuoton ennakkotiedot ovat nähtävissä Veronsaajien internet-palvelussa kohdassa Tilastot/Tietoja maksuunpanonmukaisesta tilityksestä verovuosi 2017 (veronsaajat.vero.fi). Lopullinen tieto julkaistaan verotuksen valmistuttua lokakuun lopussa.

Eläkerahastomaksu

Kirkollisveron perusteella määräytyvä eläkerahastomaksu korotettiin viiteen prosenttiin vuodeksi 2018. Maksuun ei esitetä muutosta vuodeksi 2019. Vuoden 2019 maksun perusteena käytettävä seurakunnan verovuoden 2017 kirkollisvero vahvistetaan lokakuun lopussa. Kirkollisveron ennakkotieto, jota voidaan käyttää eläkerahastomaksun arvioimiseksi talousarviossa, on luettavissa Veronsaajien internet-palvelussa (ks. edellä *Kirkon keskusrahastomaksu*).

Kirkolliskokous tekee päätöksen molempien maksujen suuruudesta marraskuussa.

Verotuskustannukset

Seurakuntataloudet maksavat verotuskustannuksina Verohallinnosta annetun lain 30 §:n perusteella 3,4 prosenttia Verohallinnon toimintamenoista. Valtion vuoden 2019 talousarvioesityksessä Verohallinnon toimintamenot kasvavat noin kahdeksan prosenttia. Tämän perusteella seurakuntien osuus verotuskustannuksista kasvaa ja olisi yhteensä noin 13,7 miljoonaa euroa. Kustannusosuus peritään neljässä erässä maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuun kausilityksien yhteydessä.

Palkkakulut

Kirkon nykyinen virka- ja työehtosopimus on voimassa 31.3.2020 saakka. Sopimus sisältää palkkojen 1,0 prosentin suuruisen yleiskorotuksen vuoden 2019 huhtikuussa ja 368 euron suuruisen kertaerän ke- säkuussa. Lisäksi sopimus sisältää muita korotuksia eri henkilöstöryhmille. Korotusten kustannusvaiku- tus on vuositasolla noin 1,8 prosenttia.

Julkisen sektorin (valtion, kunnan, kirkon, Kelan, Kevan ja Suomen Pankin) lomarahoja vähennetään 30 prosentilla ensi vuonna. Vähennys koskee vuosina 2017–2019 päättyvien lomanmääräytymisvuosien aikana ansaittuihin vuosilomiin liittyviä lomarahoja. Vuoden 2019 palkkoja budjetoitaessa tulee ottaa huomioon, että lomarahosta jätetään 30 prosenttia maksamatta. Mitään erillistä ratkaisua vuoden 2020 lomarahosta ei ole olemassa ja ne maksettaisiin Kirkon virka- ja työehtosopimuksen mukaisina.

Henkilösivukulut

Eläkemaksut

Seurakuntien työnantajan eläkemaksuksi esitetään 21,4 %. Maksu pysyy muuten nykyisellään, mutta siinä on huomioitu Kiky-sopimuksen edellyttämä 0,4 %-yksikön alennus. Lopullisen päätöksen tekee kirkolliskokous marraskuussa. Kilpailukyky sopimuksen mukaisesti työnantajan eläkemaksu alenee edelleen 0,4 prosenttiyksiköllä vuodeksi 2020.

Työntekijöiden eläkemaksu vähennetään palkanmaksun yhteydessä. Maksun suuruus riippuu henkilön iästä – alle 53-vuotiaiden ja 63 vuotta täyttäneiden työntekijöiden eläkemaksu on 6,75 % ja 53–62 vuo- tiaiden 8,25 %. Maksuprosentit ovat vielä vahvistamattomat.

Muut henkilösivukulut

Muun muassa Kuntaliitto ja Elinkeinoelämän keskusliitto ovat julkaisseet arvionsa työnantajan sairaus- vakuutus- ja työttömyysvakuutusmaksuista. Vuonna 2019 työnantajan sairausvakuutus maksu alenisi 0,74 prosenttiin (0,86 % vuonna 2018) ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksu olisi palkkasummaraja- aan (2 083 500 euroa vuonna 2018) saakka 0,5 % ja ylittävistä osasta 2,05 prosenttia (0,65 % ja 2,6 % vuonna 2018). Muut työnantajamaksut ovat keskimäärin noin 0,8 prosenttia. Henkilösivukulut olisivat yhteensä noin 26 %.

Työnantajan ja työntekijän eläkemaksun maksaminen muuttuu

Vuoden 2019 alusta otetaan käyttöön kansallinen tulorekisteri. Kirkon palvelukeskus ilmoittaa kaikki tarvittavat tiedot seurakuntien palkoista tulorekisteriin. Tulorekisteriin ilmoitettujen palkkojen perus- teella Keva laskuttaa seurakunnilta sekä työnantajan että työntekijän eläkemaksun.

Kevan laskutuksessa työnantajan ja työntekijän eläkemaksuprosentit yhdistetään. Työntekijöiden keski- määräinen eläkemaksu kirkon eläkejärjestelmässä on 7,3 %. Seurakunnilta laskutettava palkkaperusteinen eläkemaksu vuonna 2019 on näin ollen 28,7 % (21,4 + 7,3). Maksu on lopullinen ja seurakunta joko hyötyy tai häviää riippuen henkilöstön ikärakenteesta.

Työntekijän eläkemaksuprosentti on ikäperusteisesti joko 6,75 tai 8,25. Kun 7,3 %:n suuruinen maksu tulee olemaan henkilöstön ikärakenteesta johtuen joko liian suuri tai pieni, kirjataan maksun ja työnte-

kijöiltä perityn määrän erotus eläkekuluksi tai eläkemenon oikaisuksi. Seurakuntatalouksissa tulee arvioida tuleva hyöty tai häviö. Jos summa on merkittävä, seurakuntatalous voi harkintansa mukaan merkitä sen talousarvioon.

Kevan laskujen seurakuntakohtainen käsittely pyritään automatisoimaan siten, että seurakunnille siitä ei tule mitään toimenpiteitä.

Rakennusten ylläpitokulut

Kiinteistöjen ylläpidon kustannukset ovat viime vuosina kasvaneet reilun prosentin verran vuodessa. Viimeinen tilastoitu vuosineljännes osoittaa, että kiinteistön ylläpidon kulueristä eniten kasvoivat korjauskustannukset, 2,7 prosenttia. Toiseksi suurinta kustannusten kasvu oli lämmityksessä, 1,8 prosenttia. Jätehuollon kustannukset kasvoivat 1,6 prosenttia, siivouskustannukset 1,5 prosenttia, sähkökustannukset 1,4 prosenttia, ulkoalueiden hoidon kustannukset 1,2 prosenttia, hallintokustannukset 1,1 prosenttia ja käytön ja huollon kustannukset 0,9 prosenttia. Veden ja jäteveden kustannuksissa oli laskua 0,3 prosenttia vuodentakaisesta. (Lähde: Tilastokeskus, Kiinteistöjen ylläpidon kustannusindeksi, stat.fi)

Talousarvioavustusten tilittämistä lähetysjärjestöille

Kirkkohallitus pitää yllä jatkuvaa vuoropuhelua kirkon lähetysjärjestöjen ja Kirkon Ulkomaanavun kanssa. Järjestöjen toiveena on, että seurakunnat ilmoittaisivat järjestöille kohdenneet avustukset heti sen jälkeen, kun niistä on tehty päätökset. Näin toimittaessa järjestöjen taloussuunnittelu olisi varmemmalla pohjalla. Tätä järjestöjen toivetta tukisi parhaiten käytäntö, jossa seurakunta päättäisi jo budjetointivaiheessa avustusmäärärahan jakamisesta järjestöjen kesken. Avustusmäärärahojen jaosta on suositus Sakastissa: sakasti.evl.fi/maarahajako.

Taloudelliset avustukset seurakunnille

Seurakuntatalouksia muistutetaan siitä, että vuodesta 2018 alkaen verotulojen täydennysavustuksen jakoperustetta muutettiin. Verotulojen täydennysavustuksen määrä seurakuntataloutta kohti muodostuu laskelman perusteella. Laskentaperusteisiin ei ole tulossa muutosta. Lisäksi seurakunta voi hakea harkinnan varaista avustusta. Tarkemmat tiedot ja ohjeet löytyvät Sakastista: Talous ja hallinto -> Keskusrahasto -> Avustusjärjestelmä.

Muuta huomioon otettavaa

Julkisyhteisöjen taloudenhoidon perustana on talouden tasapaino. Käytännössä talous on aina yli- tai alijäämäinen, mutta pitkällä aikavälillä sen tulee olla keskimäärin tasapainossa. Talouden suunnittelussa pitää ottaa huomioon seurakunnan talouden nykytilan yli- tai alijäämäisyys. Talouden tasapainon mittarina suositellaan käytettäväksi vuosikatteen määrän suhdetta tulevien investointien ja lainanlyhennysten vuosikeskiarvoon. Jotta seurakunnan vuosikatteen riittävyttä voidaan arvioida, on tulevista peruskorjaus- ja uusinvestoinneista sekä lainanlyhennyksistä tarpeen tehdä vähintään viiden vuoden päähän ulottuva suunnitelma arviolaskelmineen.

Seurakunnassa, jossa uhkana on alijäämäinen talousarvio vuodelle 2019 tai jossa vuosikate ei riitä kattamaan vastaisia investointeja ja lainanlyhennyksiä, on talouden tasapainottamiseksi laadittava vähintään kolme tulevaa vuotta kattava suunnitelma.

Seurakunnan voidaan katsoa olevan vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa, jos taseeseen on kertynyt alijäämää. Tilanne on vaikea, jos tilikauden tulos on ollut negatiivinen kahtena tai useampana vuotena. Rahavarojen riittävyttä tulee myös tarkkailla; jos rahavarojen riittävyys on alle 60 päivää, tulee tilanne pyrkiä korjaamaan parempaan suuntaan. Velan määrä seurakunnissa on suhteellisen pieni. On kuitenkin joukko seurakuntia, joissa suhteellinen velkaantuminen on yli 50 prosenttia, mikä on eräs kriisikunnan tunnusmerkistön raja-arvoista. Tunnusluku kuvaa velan määrän suhdetta toiminta- ja verotuottoihin. Suhteellinen velkaantuminen -tunnusluvun kehitystä tulee seurata säännöllisesti.

Jos seurakunta on taloudellisissa vaikeuksissa, on talouden tasapainotustoimenpiteisiin ryhdyttävä välittömästi. Seurakunnan virkamiesjohdon (kirkkoherra ja talouspäällikkö) on käytävä avointa ja rakentavaa keskustelua sekä luottamushenkilöiden että työntekijöiden kanssa keinoista saada seurakunnan talous tasapainoon. Talouden tervehdyttämiskeinoiksi suositellaan sekä kiinteistöjen määrän vähentämistä ja käyttö- ja ylläpitokustannusten karsimista että henkilöstökulujen määrän vähentämiseen liittyviä ratkaisuja. Viimeistään tässä vaiheessa kiinteistöstrategian laatiminen on ajankohtaista. Osa-aikaistuksia ja vapaaehtoisten osallistamista tulee myös pitää vaihtoehtoina. Henkilöstön vähentämiseksi voidaan hyödyntää tilanteita, joissa virka tai työsuhte tulee avoimeksi. Samalla tilannetta voidaan hyödyntää jäljelle jäävän henkilöstön tehtävänkuvien ja työajankäytön uudelleen arviointiin ja laajentamiseen. Elleivät edellä mainitut keinot riitä, on turvauduttava henkilöstön lomautuksiin – ja aivan viimeisenä keinona irtisanomisiin. Henkilöstöä koskeva pidemmän aikavälin suunnitelma auttaa seurakuntataloutta harjoittamaan vakaata ja turvallista henkilöstöpolitiikkaa.

Yksi tapa vahvistaa seurakunnan taloutta on kirkollisveroprosentin korottaminen. Korottamisen toiminnalliset ja taloudelliset perusteet tulee analysoida huolellisesti, ja ne on syytä esittää mahdollisimman avoimesti päättäjien lisäksi myös seurakuntalaisille. Hallinnossa kannattaa ensin päättää talouden linjauksista ja tiedottaa niistä, ja vasta sen jälkeen tehdä varsinaiset kirkollisvero- ja talousarvioesitykset. Mitä aikaisemmin ja perusteellisemmin asiasta tiedotetaan, sitä paremmat mahdollisuudet on sitouttaa jäsenet osallistumaan seurakunnan toiminnan rahoittamiseen.

Tiedusteluihin vastaa taloussuunnittelupäällikkö Pasi Perander, sähköposti [etunimi.sukunimi\(a\)evl.fi](mailto:etunimi.sukunimi(a)evl.fi) tai puhelin 050 349 6902.

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0326